

NPE: Nationaal Plan Energiesysteem

Sfeerverslagen NPE werkplaatsen

Nieuwe kennis en inzichten tijdens geslaagde NPE Werkplaatsen

NPE Werkplaats
Den Bosch op
2 maart 2023

NPE Werkplaats
Amersfoort op
8 maart 2023

In maart organiseerde het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) 3 NPE Werkplaatsen in Den Bosch, Amersfoort en Zwolle én een webinar. Bijna 500 professionals en gebruikers deelden hun visie op het energiesysteem van de toekomst en dachten mee over belangrijke thema's uit het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE). In creatieve werksessies gingen we met elkaar in gesprek en verzamelden we informatie. De nieuwe kennis en inzichten verwerken we in het concept NPE dat we naar verwachting eind juni publiceren. Lees het sfeerverslag van de 4 zeer geslaagde evenementen.

NPE Werkplaats
Zwolle op 16
maart 2023

NPE webinar op
4 april 2023

9 Oplaadsessies op 3 locaties

Sfeerverslagen van Oplaadsessies in Den Bosch

Verduurzaming industrie

Sfeerverslagen van Oplaadsessies in Amersfoort

Financiële prikkels

Sfeerverslagen van Oplaadsessies in Zwolle

Decentraal energiesysteem & energiehubs

Transitiepaden voor de mobiliteit

Nederland in internationale verbondenheid

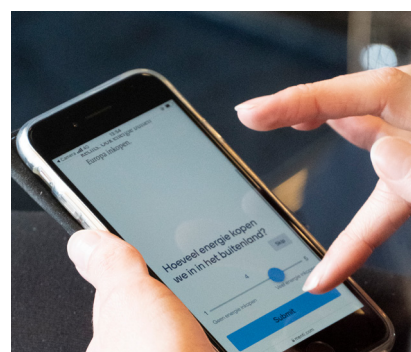
Digitale en fysieke (geopolitieke) veiligheid

Gebruik en ontwikkeling netcapaciteit

Inzet duurzame energiedragers

Koolstofketen

Sfeerverslag NPE Werkplaats Den Bosch

Levendige discussies tijdens 1^e Werkplaats Nationaal Plan Energiesysteem

Op donderdag 2 maart vond de 1^e Werkplaats van het Nationaal Plan Energiesysteem plaats: een bijeenkomst voor belanghebbenden en andere professionals die een rol spelen in het huidige of toekomstige energiesysteem. Uit verschillende delen van het land kwamen zij samen in '1931 Congressentrum' in Den Bosch. De dag stond in het teken van kennisuitwisseling over het energiesysteem van de toekomst. Naast 2 plenaire sessies waren er 9 interactieve subsessies, verdeeld over 3 rondes.

Elektriciteitsnetwerk van de toekomst

De 1^e sessie heet "Gebruik en ontwikkeling elektriciteitsinfrastructuur". In de zaal zitten ongeveer 40 mensen. Hans Peeters van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) modereert en Annelies Bobeldijk van het ministerie van Economische Zaken (EZK) presenteert. Ze leggen de groep 3 beleidskeuzes voor over het toekomstige elektriciteitsnetwerk. De sessie is bedoeld om samen uitgangspunten te vinden. De vraag is: hoe moet het elektriciteitsnetwerk eruit zien in 2050? De deelnemers wordt gevraagd om bij elke beleidskeuze een plaats in te nemen tussen 2 stippen op de vloer. Elke stip staat voor een uiterste standpunt, zoals "Het elektriciteitsnetwerk moet worden uitgebreid" of "Beter benutten van het elektriciteitsnetwerk is voldoende". De deelnemers vormen een lijn tussen de stippen: de meningen zijn duidelijk verdeeld! Ze gaan met elkaar in gesprek. Iedereen komt aan het woord.

Op weg naar klimaatneutraal vervoer

De 2^e sessie heeft als thema "Transitiepaden voor de mobiliteit". Op de grond liggen blauwe zitzakken, maar iedereen staat aandachtig te luisteren. Minique Vrins van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) vertelt over de totale energievraag van het vervoer in Nederland. Ze legt uit dat een deel van de toekomstige energievraag blijft bestaan wanneer fossiele brandstoffen worden afgebouwd. Met welk beleid komt Nederland tot klimaatneutraal vervoer in 2050?

“Leuk om met een diverse groep op een laagdrempelige manier na te denken over mobiliteitsbeleid.”

Er worden 2 discussiegroepjes gevormd. Het ene groepje discussieert over zeevaart, binnenvaart en vrachtovervoer. Het andere groepje pakt luchtvaart en personenvervoer aan. De deelnemers bruisen van de ideeën! Zo wordt gedacht aan hybride varen als oplossing voor de lange afstanden. En kan Nederland geen kennisland worden op het gebied van bio-kerosine? Moderator Roechama van Dijk (RVO) is blij met de levendige discussies: “Leuk om met een diverse groep op een laagdrempelige manier na te denken over mobiliteitsbeleid.”

“Maar de oproep gaat aan de kansengroep voorbij: ze gaan helemaal op in de discussie.”

Kansen en uitdagingen duurzame industrie

Na een gezonde lunch volgt de sessie “Verduurzaming industrie”. Presentator Matthijs Balder (EZK) legt uit dat de verduurzaming van de Nederlandse industrie (van chemie tot papier- en kartonproductie) belangrijk is voor de economie en het behalen van de klimaatdoelen. Ook nu worden de deelnemers in 2 groepen verdeeld. Ze krijgen prikkelende vragen voorgeschoteld. Hoe kan Nederland bijvoorbeeld zijn positie als internationale energiehub behouden? De ene groep denkt na over de kansen, de andere over de uitdagingen. Er wordt flink gediscussieerd. Na een tijdje roept moderator Alex Mellema (RVO) op om af te ronden. Maar de oproep gaat aan de kansengroep voorbij: ze gaan helemaal op in de discussie.

Waardering voor interactieve sessies

Aan het einde van de dag praten de deelnemers na onder het genot van een hapje en een drankje. Bij een tafeltje staat Laurens (TU Delft). “Ik vond de opzet prikkelend. Er ontstonden discussies tussen de deelnemers - dat maakte de dag interessant.” Leoni en Ivo van de Universiteit Twente staan op het punt om te vertrekken. Leoni had graag gezien dat er nog meer mensen aanwezig waren op wie het nationale beleid invloed heeft. Ivo stelt de werkvormen op prijs: “De interactieve sessies waren fijn. Zo houd je mensen bij de les.” Inderdaad viel vandaag op hoe actief en betrokken iedereen was. Meningingen werden gedeeld en bijgesteld. Discussies werden op een constructieve manier gevoerd. Maar één ding is zeker: de schrijvers van het Nationaal Plan Energiesysteem kunnen voorlopig vooruit!

Sfeerverslag NPE Werkplaats Amersfoort

2e Werkplaats Nationaal Plan Energiesysteem biedt moment van reflectie

Even buiten de Amersfoortse Zuidsingel ligt de Mariënhof. Dit vroegere klooster is tegenwoordig een erfgoedlocatie, waar zakelijke activiteiten en monumentale charme samengaan. De vroegere kloostergang biedt bezoekers uitzicht op een binnenplaats met fontein. Houten vloeren, beeldjes en schilderijen geven het interieur een sfeervolle uitstraling. Een mooi decor dus voor de 2^e Werkplaats over het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) op 8 maart! De deelnemers zijn belanghebbenden en andere professionals die een rol spelen in het huidige of toekomstige energiesysteem. Ze nemen deel aan plenaire sessies en meerdere interactieve subsessies.

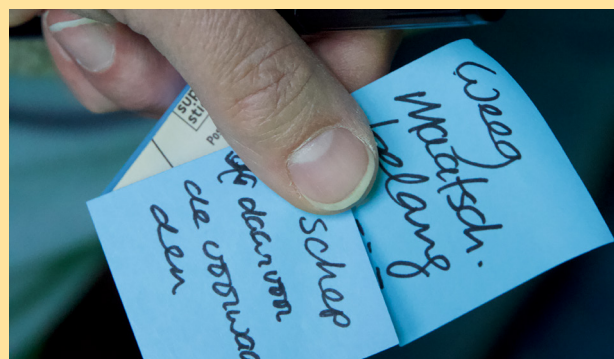
Hoge opkomst

De eerste bezoekers zijn er vroeg bij. Na de ontvangst met koffie en thee neemt iedereen plaats onder de kroonluchter in de grote zaal. De opkomst is hoog: er zijn ongeveer 100 mensen aanwezig. Bas Ebskamp van het ministerie van Economische Zaken (EZK) heet iedereen welkom en schetst de context van het NPE. Hij nodigt de aanwezigen uit om mee te denken over het energiesysteem van de toekomst en de afwegingen die daarbij een rol spelen.

Een internationale blik op de energietransitie

Wat zijn de kansen en bedreigingen in de energietransitie op lokaal, landelijk en mondiaal niveau? Daarover gaat de sessie "Nederland in internationale verbondenheid". Drie groepjes zijn druk aan het discussiëren. Een van de gespreksonderwerpen is waterstof. Er wordt gesproken over de Nederlandse afhankelijkheid van energie uit het buitenland. Is het verstandig om

bijvoorbeeld waterstof te importeren uit Marokko? De groepjes schrijven de belangrijkste ideeën op en presenteren die aan elkaar.

Fundamentele vragen

Tijdens de sessie "Inzet duurzame energiedragers" zijn alle stoelen bezet. Bas Ebskamp houdt een presentatie over de afwegingen bij de inzet van duurzame energiedragers. Hij geeft de zaal 2 opdrachten mee. De 1^e opdracht is het uitwerken van enkele criteria die een rol spelen bij overheidssturing. Per criterium denken de deelnemers na over fundamentele vragen. Wat is leveringszekerheid? Hoe meet je duurzaamheid? Het groepje dat zich buigt over veiligheid heeft een grappige wijsheid op de flipover gezet: "If you think safety is expensive, try having an accident!"

“If you think safety is expensive, try having an accident!”

Bij de tweede opdracht passen de deelnemers de criteria toe op een concrete casus: waterstof. Moet deze schaarse energiedrager gebruikt worden voor woningen of de industrie? Een van de deelnemers twijfelt of waterstof een efficiënte oplossing is voor het vraagstuk van leveringszekerheid. Er heerst een goede sfeer. Na afloop van de discussies roept moderator Alex Mellema van Rijksdienst van Ondernemend Nederland (RVO) iedereen bijeen: “Wat willen jullie de schrijvers van het NPE meegeven?” Per groep deelt een duo de belangrijkste bevindingen met de zaal. Een bezoeker van Energie Beheer Nederland blikt terug: “Een leuke sessie met voor mij nieuwe perspectieven. Maar ook een moeilijke, omdat er veel thema’s aan de orde kwamen.”

“Het was een moment van reflectie. Ik heb relevante mensen ontmoet en de sfeer en dialogen waren goed.”

Publieke belangen

Na de lunch volgt de tweede plenaire sessie in de grote zaal. In een interactieve setting mogen de bezoekers digitaal stemmen over maatschappelijke vraagstukken en hierop een mondelinge

toelichting geven. Hoeveel energie moet Nederland inkopen uit het buitenland? Zijn er meer windmolens en zonneparken op land nodig? In hoeverre moet de regering bedrijven verplichten om energie te besparen?

Financiële prikkels

Tijd voor een spel tijdens de derde sessie. In een kleine, blauwe zaal staan ongeveer 15 mensen rondom een rooster op de vloer. Presentator Kavish Kowlesar (EZK) legt uit wat de bedoeling is. De vakken in het rooster staan voor een combinatie van een bepaalde energieketen en sector, bijvoorbeeld elektriciteit en mobiliteit. De spelers zijn de overheid. Ze leggen rode en groene fiches in de vakken. De rode staan voor ontmoedigende financiële prikkels, de groene voor financiële steun. In de kolommen van elektriciteit en waterstof komen veel groene fiches te liggen. In de kolom koolstof/biobrandstoffen juist veel rode. De spelers lichten hun keuzes toe en wisselen over en weer ideeën uit.

Een moment van reflectie

Ook de 2^e Werkplaats van het NPE was een succesvol evenement! De opkomst was hoog, de deelnemers waren betrokken en ze leverden waardevolle input voor het NPE. Er werd constructief en kritisch gediscussieerd. Zoals een van de aanwezigen het uitdrukte: “Het was een moment van reflectie. Ik heb relevante mensen ontmoet en de sfeer en dialogen waren goed.”

Sfeerverslag NPE Werkplaats Zwolle

Strategische discussies in De Nieuwe Buitensociëteit Zwolle

Het is nog koud als 's ochtends 16 maart de eerste bezoekers arriveren bij congrescentrum De Nieuwe Buitensociëteit Zwolle. De bezoekers zijn belanghebbenden en andere professionals die een rol spelen in het huidige of toekomstige energiesysteem. Ze doen mee aan de 3e Werkplaats van het Nationaal Plan Energiesysteem, een bijeenkomst waarin de aanwezigen kennis uitwisselen over het toekomstige energiesysteem. Er is genoeg te doen: naast de 2 plenaire sessies kan gekozen worden uit 9 interactieve subsessies. Maar eerst inchecken, de jas ophangen en een kopje koffie drinken.

Aftrap

Bas Ebskamp van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) geeft de aftrap. Ongeveer 80 mensen luisteren naar zijn inleidende presentatie. Bas bespreekt de doelen van het Nationaal Plan Energiesysteem. Klimaatdoelen, leveringszekerheid: het zijn de kernwoorden van zijn presentatie. Bas beantwoordt de vragen die tussendoor worden gesteld. Aan het einde roept hij iedereen op om deze dag actief mee te denken over het toekomstige Nationaal Plan Energiesysteem.

Klein maar fijn

De koffiepauze is voorbij. Tycho Smit (EZK) houdt voor een kleine groep een presentatie over de koolstofketen. Hij legt uit dat de vraag naar koolstofdragers blijft bestaan. "Geldt dat ook voor fossiele koolstofdragers als aardgas?", is de vraag aan het publiek. De meningen lopen uiteen: waar de een denkt dat we niet zonder kunnen, voorspelt de ander een afname tot 0% in meerdere sectoren.

Dan vertelt Tycho dat niet-fossiele koolstofdragers moeten worden geïmporteerd. Wat betekent dat voor het beleid? En welke overwegingen spelen een rol bij de inzet van koolstofdragers? De deelnemers proberen de vragen in twee groepjes te beantwoorden. Er wordt flink gediscussieerd: af en toe vonkt en knettert het! Vervolgens presenteren de groepjes hun conclusies, die op grote vellen flipoverpapier staan. "Qua koolstof zijn wij efficiënter dan jullie, want wij hebben maar 1 vel", grapt groepsvertegenwoordiger Erik. Deelnemer Sander blikt terug: "Een leuke, interactieve sessie."

“De dag heeft me positief verrast. Je wordt getriggerd om mee te denken.”

Aanvallen en verdedigen

Een spannend onderwerp tijdens de tweede sessie. Hoe borgen we de veiligheid van het energiesysteem van de toekomst? Matthijs Balder (EZK) prikkelt de toehoorders met de stelling dat veiligheid voorop moet staan bij de energietransitie. Een deelnemer uit de zorg noemt elektrische ambulances. Zijn die betrouwbaar als het erop aankomt? De groep lijkt het erover eens dat een 100% veilig energiesysteem onhaalbaar en onbetaalbaar is.

Later in de sessie wordt gesproken over de kwetsbaarheid van het energiesysteem. Een buitenlandse staat zou bijvoorbeeld het elektriciteitsnetwerk plat kunnen leggen. De deelnemers testen de mogelijkheden uit in een spel. Twee teams gaan rond een poster staan. Team Rood valt het energiesysteem aan, team Blauw verdedigt dit juist met beleidsmaatregelen. De spelers plakken vol overgave post-its op met concrete aanvallen en verdedigingen. Ze lachen veel en praten door tot in de lunchtijd. Een deelnemer van netbeheerder TenneT: “De dag heeft me positief verrast. Je wordt getriggerd om mee te denken, bijvoorbeeld over praktische onderwerpen zoals bij deze sessie.”

Maatschappelijke belangen

Lunchtijd. De bezoekers praten verder aan ronde tafeltjes. Wanneer iedereen voldaan is, volgt de 2e plenaire sessie onder leiding van Lennert Goemans (EZK). De bezoekers stemmen op stellingen over maatschappelijke belangen via de smartphone. Tal van deelnemers onderbouwen hun stem, waarna Lennert iedereen bedankt en uitnodigt voor de borrel aan het einde van de dag. Voor het zover is, gaan de deelnemers eerst naar hun derde en laatste sessie.

Energiehubs

De sessie over energiehubs begint met een presentatie van parkmanager Ilse Sijtsema over Hessenpoort. Dit bedrijventerrein in Zwolle is een voorbeeld van een energiehub. De bedrijven wekken zelf energie op. Vervolgens vertelt Erik ten Elshof (EZK) over de voordelen van energiehubs. Hij stelt het publiek vragen, zoals “Hoe kansrijk zijn hubs?”. Bij elke vraag horen twee stellingen. Iedereen stemt steeds op de stelling van zijn voorkeur met een rode of groene kaart. Een panel van kenners discussieert onderling en met het publiek over de uitslag. Deelnemer Laurens van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland vertelt achteraf: “Niemand had het laatste woord. Er werd openlijk en met diepgang gediscussieerd.”

Waardering

De dag loopt ten einde. De deelnemers genieten van een welverdiende borrel. Een groepje van drie heeft net hapjes gepakt. “Ik vond het vandaag heel leuk. De sessies waren interactief en er werden goede strategische discussies gevoerd”, zegt een van hen. Zijn gesprekspartners bevestigen deze mening. Steeds blijkt uit de reacties waardering voor het evenement. Actieve deelnemers, originele werkvormen, grote onderwerpen, openlijke discussies en een dosis humor: kwalificaties die stuk voor stuk de Werkplaatsen van het NPE kenmerken. Van Den Bosch tot Zwolle.

Sfeerverslag NPE Webina

Honderd aanwezig bij webinar NPE delen waardevolle inzichten

Even voor het middaguur op 4 april zijn ongeveer 100 mensen online om deel te nemen aan het Webinar over het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE). De deelnemers zijn professionals en belanghebbenden die een rol spelen in het huidige of toekomstige energiesysteem. In subsessies over duurzame energiedragers, het elektriciteitsnet en energiehubs leveren zij waardevolle input voor de schrijvers van het NPE.

Webinar informeert en haalt kennis op

Bas Ebskamp en Lennert Goemans van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) geven een inleidende presentatie. Lennert legt uit dat het webinar een verkorte versie is van de eerdere interactieve bijeenkomsten in Den Bosch, Amersfoort en Zwolle. De doelen van vandaag? “Jullie meenemen in waar we staan met het NPE, maar ook jullie kennis en inzichten ophalen over een aantal dilemma’s.” Bas neemt het stokje over. Hij vertelt dat het NPE richting moet geven aan het bereiken van de klimaatdoelen en dat ook de actualiteit een reden is om na te denken over het energiesysteem. Tot slot neemt hij de planning door. Naar verwachting is het (eerste) Nationaal Plan Energiesysteem aan het einde van het jaar klaar.

Maatschappelijke opiniepeiling

Het tweede deel van het webinar begint. Bas en Lennert stellen twee maatschappelijke vragen aan het publiek. Hoeveel energie moet Nederland in het buitenland inkopen? En hoeveel windmolens en zonneparken zijn er op land nodig voor de productie van elektriciteit? De chatbox stroomt vol met reacties. Bas en Lennert nodigen verschillende deelnemers uit om hun mening in de uitzending toe te lichten.

Na de opiniepeiling verschijnt een keuzemenu in beeld. De deelnemers kiezen naar wens een subsessie.

Subsessie inzet duurzame energiedragers

De subsessie over de inzet van duurzame energiedragers gaat over afwegingen rondom energiedragers zoals waterstof en biomassa. Angela Marlet van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en Bas Ebskamp presenteren samen. “Hoe kies je waarvoor we duurzame energiedragers willen inzetten?”, vraagt Bas. “Op welke criteria baseer je die keuzes?” De deelnemers krijgen de opdracht om concreet invulling te geven aan 4 vooraf bepaalde criteria. De verzamelde input vormt een woordenwolk: een visuele weergave van de reacties. Een tweede opdracht is het toepassen van de criteria op de praktijkcasussen waterstof en biomassa. Opnieuw stroomt de chatbox vol met reacties. Aan het einde deelt een deelnemer een compliment via de chat: “Bedankt, interessante webinar, voor herhaling vatbaar!”

Subsessie elektriciteitsnet

Lennert Goemans en Roel Niessen (EZK) presenteren de subsessie over het gebruik en de ontwikkeling van het elektriciteitsnet. De vraag naar duurzame elektriciteit groeit: wat betekent dit voor het elektriciteitsnet?

De presentatoren leggen de deelnemers 3 tegenstellingen voor. Moet er bijvoorbeeld maximaal gebruik worden gemaakt van het bestaande net of is uitbreiding gewenst? En is daar een balans in te vinden? De deelnemers discussiëren gepassioneerd, toch blijft de sfeer gemoedelijk. “We moeten beter benutten”, zegt Robin.

Fabian vindt dat ook, maar uitbreiden is toch echt nodig als we naar een energiesysteem willen dat half elektrisch is.

Over de piekmomenten in het energieverbruik wordt scherp gediscussieerd. Energieomzetting met batterijen zou een oplossing kunnen zijn. Een deelnemer verwijst naar een rapport over grootschalige batterijopslag. Verder gaat de aandacht uit naar lokale opwekking en verbruik van energie. Is dat niet beter dan energie vanaf zee door het land te vervoeren?

Subsessie energiehub

Mariska Weijer en Isa Beauchamp (EZK) presenteren de subsessie over energiehub. Dit zijn centra die zelf duurzame energie opwekken en verbruiken. De deelnemers krijgen eerst een video te zien over energiehub Hessenpoort in Zwolle. Vervolgens licht Isa het concept toe. De deelnemers krijgen de kans hun meningen en inzichten te delen via de poll, chatbox en uitzending. De grote vraag is: wat betekenen energiehub voor de beleidskeuzes die gemaakt moeten worden?

De groep stemt en discussieert aan de hand van 4 tegenstellingen. Doorkruisen semi-autonome energiehub bijvoorbeeld een planmatige aanpak van het energiesysteem of zorgen ze juist voor meer flexibiliteit? Een andere tegenstelling gaat over de vraag wie energiehub moet realiseren: marktpartijen, publieke 'energieschappen' of iets daartussenin? Het gaat er rustig aan toe en er worden inhoudelijke argumenten gedeeld. Afsluitend maken Isa en Mariska duidelijk dat pilots de komende jaren zullen helpen om antwoorden te vinden op de vragen van nu. "Als energiehub op veel plekken goed werken dan kan het zomaar zijn dat we ze nog veel meer gaan zien", besluit Mariska.

Colofon

Dit sfeerverslag over de Werkplaatsen over het energiesysteem van de toekomst is gemaakt door Rijksdienst voor Ondernemend Nederland in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

Meer informatie: www.rvo.nl/energiesysteem2050

Contact: energiesysteem@rvo.nl

April 2023

De informatie uit het sfeerverslag mag uitsluitend door de gebruiker zelf worden gebruikt en niet worden overdragen, verveelvoudigd, bewerkt of verspreid.

